Írta: Kürtössy Péter
2018. január 14. vasárnap, 11:53 - Módosítás: 2018. január 14. vasárnap, 18:26

„Maszkurának fáj a hasa, mogyorófa meggyógyítja” A gyergyóújfalvi farsangok

Gyergyóújfalu a Gyergyói-medence egyik legnagyobb lélekszámú települése, római katolikus székelyek lakják. A Visszafolyó-patak Marosba ömlésénél fekszik, belterülete egykor öt tízesre oszlott: Alsóvész, Vészhágó, Hosszúbükk, Kosza és Maros tízes. Első írott említése az 1567-es adólajstromból való, ekkor 32 kaput írtak össze a településen. Falutörvénye 1581-ben íródott, ez Székelyföld legrégebbi ilyen dokumentuma. Farsangi szokásairól így ír Garda Dezső a falu monográfiájában:

Az egyik legkedveltebb népszokás a farsangolás volt, és ma is él, ha módosított formájában is. Fársáng, így hívták és hívják ma is, legfennebb az ékezeteket hagyjuk el „farsang”. A farsangolás Vízkeresztkor (január 6.) kezdődött és február végén, esetleg március elején ért véget, attól függött, mikor kezdődött Húsvét ünnepe. Előtte hat hétig böjt volt. Néha hat, néha kilenc hétig is tartott a Farsang. A farsangi idő alatt szervezte az ifjúság a különböző szórakozásokat, mulatságokat. A vasárnapi táncok kimondottan délutánokon voltak. Sötét előtt minden lánynak otthon kellett lennie. A táncok vasárnap 3-tól este 7-ig tartottak. Délután 2 óra után már kezdődött. A fiúkra természetesen nem vonatkozott az időbeni hazamenetel kötelessége. A táncokat kiöregedett házakban, nagyobb csűrökben, majd a kultúrház megépítése után (1931) ebben tartották. Mivel a faluban több helyen szerveztek táncokat, egy-egy zenész szolgáltatott zenét, hogy mindenhová jusson muzsikaszó. Rendszerint citera, cimbalom volt a hangszerük. Csak később vonult be a hegedű, melyet bőgő és kontrás kísért. A házasemberek is szerveztek táncokat, de olyan helyen, ahol legalább két-három szoba volt. Egy-kettőben táncoltak, a harmadikban szalma volt leterítve, ha valaki elfáradt, (idősebb lévén) ott pihenhesse ki magát. A kultúrház felépítése után majdnem mindig ott rendezték a táncokat, bálokat: iparosbál, tűzoltóbál, gazdabál, Katalin-bál, Farsang-záró bál, (az utóbbi időkben szülők bálja, sportbál). Ezek rendszerint kosarasok voltak, ami azt jelenti, hogy akik bálba mentek, kosarakban ételt-italt vittek, amit éjfélkor fogyasztottak el. Ilyenkor leállt a tánczene, és csak hallgatókat húztak. A legnagyobb közönséget a gazdabál vonzotta, ahová székely (újfalvi) népviseletbe felöltözve mentek, a nők szőttesben, a férfiak fehér harisnyában. Itt szeretnénk megjegyezni, hogy a fiatalabb asszonyok, menyecskék 2-3 csipkés alsószoknyát vettek fel a szőttes szoknya alá, hogy tánc közben, forgásnál, jobban kivillanjon, kellemesebb legyen a szemnek, jobban vonzza a férfitekinteteket.

Ezek a bálok reggelig tartottak, a férfiak néha megtoldották pár órával a kocsmában. Az iskolás gyerekek és serdülők is szerveztek táncokat a csűrökben, hogy ott tanuljanak táncolni. Legtöbb esetben egy zeneértő édesanya vagy édesapa ingyen citerázott, a nagymamák is szívesen elmentek és segítettek a táncok betanulásában. Ezeket a táncokat a felnőttek „serketáncnak, borstörőnek” nevezték, ami néha bosszantotta a gyerekeket, nem mindig vették

jó néven. Ha nem akadt ingyen muzsikus, 1-1 lej volt a belépti díj, vagy ennek megfelelője más pénznemben. Aki ezt a pénzt sem tudta fizetni, gombokkal fizetett, amivel aztán „nyerőztek” a táncrendezők.

Farsang idején keltek egybe a fiatalok. Ilyenkor az egyik lakodalom a másikat érte. Ezek sokszor 2-3 napig is eltartottak, 4-5, néha többtagú zenekar húzta a talp alá valót. A lakodalmakból nem hiányzott a mókázás sem. Itt a „maszkurák” játszották a főszerepet. Különben a maszkurák farsang utolsó hetén szerepeltek, valósággal „tomboltak”. Kezdődik húshagyó hétfőjén. Egyes ügyes, arra rátermett ifjak már jó előre elkészítették az öltözékeket, előszedték a zörgőket, amiket a nadrágjuk szárára kötöztek, az álarcokat magukra szedték, pattogós ostorokkal a kezükben elindultak toborozni a fiatalokat. Beosztották egymást, ki melyik falurészen ébreszt. Kezdték Marosfalva házainál, Felszeg, Alszeg legtávolabbi részein, betoppanva minden házhoz, ahol fiatalok laktak. A maszkurák megvárták, míg a fiatalok gyorsan öltöznek, az udvaron nagyokat csattogtattak (harsogtattak), majd maguk előtt terelték a fiatalokat a központ felé, számuk nőttön-nőtt. A három irányból érkező fiatalok a falu központjában találkoztak. Itt a zenészek egy talpalávalót húztak, amire már mindenki nagyon vágyott. Ezután a maszkurák hangos ostorcsattogtatások közepette sorba állították az ünneplőket és muzsikaszó kíséretében a templom udvarára vonultak. Útközben a gyermekek csatlakoztak a maszkurák közé, és hogy bosszantsák őket, kiabálták:

„Süldő, maszulé, kerüld meg a kemencét,
Csókold meg a menyecskét!”
Vagy:
„Maszkurának fáj a hasa,
Mogyorófa meggyógyítja!”
Más:
„Maszkurának petye van,
Kondorított hegye van.”
Südö!Südö!

Erre, persze, a maszkurák megharagudtak, és kergetni kezdték a gyermekeket. Futott, ki merre látott.

A templom udvarán ismét táncoltak, egy „kopogást”. Utána szentmisét hallgattak. Mise után sorban visszamentek a központba, és éjfélig mulattak, táncoltak a kultúrházban. Ez volt tehát a „húshagyó hétfő”. A következő napon ugyanez volt a program. Az idősebbek sütöttek-főztek,

rokoni, baráti látogatásra mentek. Szomszédok, barátok, pár család összegyűlt egyikük házánál, mulattak, farsangoltak, házi mulatságot rendeztek. Éjfélkor véget ért a mulatozás, mert kezdődött „Hamvazószerda”. A kultúrházban is a zenészek lehúzták az utolsó párt és ment mindenki haza. Reggel készültek „hamvazkodásra”. Szentmisére mentek, ahol a pap hamut hintett a fejükre, mondván: „Emlékezzél meg ember, hogy porból lettél és porrá válsz!" A szerdai napot követte a „tisztítócsütörtök”. Ekkor elfogyasztották a farsangról megmaradt zsíros ételeket, ételmaradékokat. Kimosták, kifőzték az edényeket, hogy az elkövetkező böjt idején testben és lélekben megtisztuljanak.

Forrás:

Garda Dezső: A falutörvénytől a közbirtokosságig. Gyergyóújfalu monográfiája. Státus Könyvkiadó. Csíkszereda, 1998. 270–272.